

MIRON Adriana

**ELEMENTE DE DREPT
INTERNATİONAL PUBLIC**

Brașov 2023

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	4
CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE.....	5
Secțiunea 1. Introducere	5
Secțiunea 2. Definiția și obiectul dreptului umanitar.....	6
Secțiunea 3. Dreptul umanitar, ramură a Dreptului Internațional Public.....	8
CAPITOLUL II. EVOLUȚIA ȘI IZVOARELE DREPTULUI UMANITAR.....	11
Secțiunea 1. Cutumele războiului.....	11
Secțiunea 2. Apariția și evoluția Dreptului umanitar.....	13
Secțiunea 3. Izvoarele Dreptului umanitar.....	17
CAPITOLUL III. PRINCIPIILE DREPTULUI UMANITAR	20
Secțiunea 1. Categoriile de principii Dreptului umanitar.....	20
Secțiunea 2. Comunitățile umane și statutul indivizilor.....	22
Secțiunea 3. Dreptul de intervenție umanitară.....	24
Secțiunea 4. Dreptul umanitar și terorismul internațional.....	25
CAPITOLUL IV. STAREA DE BELIGERNAȚĂ.....	28
Secțiunea 1. Instituirea stării de război.....	28
Secțiunea 2. Efectele juridice ale instituirii stării de război.....	29
Secțiunea 3. Statutul combatanților și necombatanților.....	34

Secțiunea 4. Statutul combatanților ilegali.....	36
Secțiunea 5. Reglementarea declanșării stării de război.....	37
Secțiunea 6. Tratatul de război.....	38

CAPITOLUL V. IUS BELLO.....40

Secțiunea 1. Aspecte generale.....	40
Secțiunea 2. Arme și muniții de război interne.....	42
Secțiunea 3. Metode de război interzise.....	45
Secțiunea 4. Reguli ale războiului pe mare și aer.....	47
Secțiunea 5. Protecția mediului în conflictele armate.....	53

CAPITOLUL VI. ORGANIZAREA MILITARĂ ȘI NEUTRALITATEA.....54

Secțiunea 1. Ocupația militară.....	54
Secțiunea 2. Statutul juridic al populației teritoriului ocupat.....	55
Secțiunea 3. Drepturile și îndatoririle puterii ocupate.....	56
Secțiunea 4. Neutralitatea.....	58
Secțiunea 5. Încetarea ostilităților.....	60

CAPITOLUL VII. PROTECȚIA UMANITARĂ ÎN CONFLICTELE ARMATE.....63

Secțiunea 1. Protecția umanitară a răniților, bolnavilor și naufragaților.....	63
Secțiunea 2. Persoanele dispărute și decedate.....	64
Secțiunea 3. Statutul juridic al prizonierilor de război.....	65
Secțiunea 4. Protecția populației civile și a personalului organismelor umanitare.....	68

Secțiunea 5. Protecția umanitară în conflictele interne.....79

CAPITOLUL VIII. PROTECȚIA BUNURILOR.....84

Secțiunea 1. Protecția bunurilor civile.....84

Secțiunea 2. Protecția bunurilor cu caracter sanitar.....85

Secțiunea 3. Protecția bunurilor culturale.....86

Secțiunea 4. Protecția specială a unor zone și localități.....91

Secțiunea 5. Semne distinctive de protecție în conflictele armate.....93

CAPITOLUL IX. APLICAREA DREPTULUI UMANITAR

.....95

Secțiunea 1. Implementarea normelor Dreptului umanitar.....95

Secțiunea 2. Aplicarea normelor Dreptului umanitar.....99

CAPITOLUL X. INFRAȚIUNILE INTERNAȚIONALE ȘI REPRIMAREA LOR.....105

Secțiunea 1. Noțiuni și clasificări.....105

Secțiunea 2. Crimele contra păcii.....108

Secțiunea 3. Crimele de război.....111

Secțiunea 4. Crimele contra umanității.....116

Secțiunea 5. Genocidul.....118

Secțiunea 6. Imprescriptibilitatea crimelor internaționale.....120

Secțiunea 7. Răspunderea statelor pentru violarea Dreptului umanitar.....122

Secțiunea 8. Instanțele internaționale penale.....124

Secțiunea 9. Reprimarea națională a infracțiunilor internaționale.....130

INDEXUL.....136

Cuvânt înainte

Prin intermediul dreptului internațional public, în deosebi, a dreptului umanitar, s-a încercat, și într-o bună măsură s-a reușit, ca toate acțiunile ce cauzează pierderi și suferințe inutile și nu au nicio legătură directă cu conflictul armat, care stricto sensu depășesc „necesitățile militare”, trebuie evitate. Persoanele care nu au (populația civilă), sau nu mai au (răniți, bolnavi, prizonieri etc.) niciun rol în desfășurarea ostilităților, trebuie protejate. Le fel și bunurile civile și lucrurile care nu servesc la purtarea războiului.

După o expunere expresivă a noțiunii izvoarelor și principiilor pe care o prezentăm, se face o analiză mai amplă a stării de beligeranță de ocupație militară și de neutralitate a drepturilor și obligațiilor statelor și combatanților în timpul conflictelor armate (reglementate în legi, reguli, uzanțe și cutume ce constituie, de regulă, esența dreptului războiului), insistându-se asupra statutului juridic al prizonierilor de război, răniților, bolnavilor, naufragiaților, persoanelor dispărute și decedate, precum și asupra modului în care este reglementată protecția populației civile, a personalului, organismelor umanitare și a bunurilor cu trimitere la cele mai importante instrumente internaționale emise în acest scop.

Este de remarcat că în partea finală a lucrării sunt expuse cronologic faptele incriminate de actele normative internaționale, răspunderea statelor în prevenirea și reprimarea crimelor de război, a genocidului, a celor contra umanității și păcii, precum și instanțele internaționale penale instituite pentru aplicarea normelor Dreptului umanitar.

Lucrarea se adresează studenților facultăților de drept, științe politice și sociale, masteranzilor, precum și studenților facultăților militare. În același timp, poate fi un manual util la îndemâna comandanților în procesul de instruire a militarilor ce îndeplinesc misiuni în teatre de operațiuni sau de război.

Autorul

CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE. NOȚIUNEA DE DREPT UMANITAR

Secțiunea 1. Introducere

Este cunoscut faptul că evoluția general a societății omenești și-a pus amprenta și asupra naturii și modalităților de purtare a războiului, influențându-se reciproc paradoxal uneori cu efecte pozitive.

Referindu-se la scopul conflictelor armate și incidența lor în viața statală, marele strateg chinez Sun Tzu din ale cărei teorii, multe sunt valabile și astăzi, preciza în capodopera sa „Arta Războiului” că „Războiul este o problemă de importanță vitală pentru stat, domeniu al vieții și al morții, calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire. Este neapărat necesar să fie studiat temenic”.¹

De asemenea, din antichitate au apărut și primele idei privind condamnarea utilizării forței armate ca producătoare de pierderi umane și pagube materiale ce caracterizează numai speciile sălbatice. Între aceste două atitudini se înscrie și teza, oarecum valabilă și azi, că războiul nu-i decât o dureroasă necesitate în viața comunităților umane silite să se apere de un dușman ofensiv.

Încă de la începutul confruntărilor violente s-a considerat că trebuie să existe restricții în comportamentul beligeranților, în formele de luptă și în utilizarea unor arme. Aceste norme de comportament se înscriu atât în ansamblul normelor morale, cât și în cadrul reguros al normelor de drept, acestea din urmă

¹ Sun Tzu, Arta Războiului, Tipografia ANTET XX PRESS, Filipești de Târg, Prahova, Redactor Nicolae Năstase, p. 7.

constituind ceea ce generic numim „Dreptul umanitar” aplicabil în conflictele armate.

Aducând în discuție necesitatea și importanța studierii Dreptului umanitar este important să remarcăm valoarea operei ilustrului diplomat Nicolae Titulescu, care la conferința susținută cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa la Universitatea din Budapesta (19 iunie 1917), aprecia că „(...) pentru a ieși din haosul ideologic trebuie menționată pacea, acesta este singurul mijloc care permite să se iasă din stadiul actual al dreptului și să se ajungă la un nou cadru de drept care va reprezenta un compromis între toate idealurile existente pe care nu-l vom putea ajunge decât prin avântul inamic asociat cu cerințele rațiunii și verificat de existența timpului” considerat perfect valabil și în prezent².

Secțiunea a 2-a. Definiția și obiectul Dreptului umanitar

În România s-a încetățenit denumirea de „Drept umanitar” utilizată atât de instituțiile publice și fundații (Asociația Română de Drept Umanitar A.R.D.U.). Dreptul umanitar reprezintă ansamblul de norme de drept internațional de sorgine comunitară sau contravențională destinat a reglementa în mod special problemele survenite în situații de conflict armat internațional și neinternațional³.

Prin urmare, Dreptul umanitar aparține Dreptului Internațional Public având caracteristicile generale ale acestuia. În concret însă, dreptul umanitar are următoarele trăsături proprii rezultate din modul de reglementare a problemelor survenite în situații de conflict armat:

² Florin Chițu R.R.D.U. nr. 2/1993, p. 43.

³ I. Cloșcă; I. Suceavă. Tratat de Drept Internațional Umanitar. ARDU București 2000, p. 14.

- caracterul dual de drept al violenței și în același timp de drept al asistenței umanitare;
- actualitatea lui chiar și după interzicerea folosirii forței și perpetuarea sa atâta timp cât există războaie;
- complexitatea rezultată din multitudinea reglementărilor obiectului destinarilor, problemelor de aplicabilitate;
- simplitatea bazată pe îmbinarea principiului umanității cu cel al necesității militare și enumerarea crimelor de război;
- integralitatea și, în același timp, ambiguitatea rezultată din faptul că reglementează violența armată prin esența refractară dreptului și în același timp cuprinde un ansamblu de reguli aplicabile în instanțele de judecată și în teatre de război.

Statele sunt obligate să asigure cunoașterea normelor Dreptului umanitar de către forțele armate să popularizeze conținutul lor și să incrimineze încălcările acestora în legislația națională. În sens obiectiv, scopul Dreptului umanitar nu este de a interzice războiul, ci de a-i micșora urmările distinctive, de a împiedica suferințele ce le cauzează și de a elimina pierderile și pagubele inutile, deci de a asigura protecția dreptului omului în caz de conflicte armate.

Corelația între scopul războiului și umanism este prezentă chiar și în primele instrumente internaționale din domeniu. Astfel, declarația de la Sankt-Petersburg din 1868 fixează următoarele repere umanitare în desfășurarea războiului considerând că:

- progresele civilizației trebuie să aibă ca efect atenuarea pe cât posibil a calamităților războiului;
- singurul scop legitim pe care statele trebuie să și-l opună în timpul războiului este slăbirea forțelor militare ale inamicului;

- pentru aceasta este suficient să se scoată în afara luptei cel mai mare număr de oameni;
- acest scop ar fi depășit prin folosirea de arme care ar agrava în mod inutil suferințele oamenilor scoși în afara luptei sau ar face moartea lor inevitabilă;
- folosirea unor asemenea arme ar fi contrară legilor umanității.

Este de remarcat că părțile contractante se angajează să renunțe reciproc în caz de război între ele la utilizarea de către trupele lor terestre sau navale a oricărui proiectil cu o greutate mai mică de 400 de grame care ar fi explozibil sau încărcat cu materii fulminante ori inflamabile. S-a mai precizat, în același timp, că legile și obiceiurile războiului nu fac nicio deosebire între agresor și victima agresiunii. Ele se aplică la fel tuturor beligeranților.

Așadar, se poate trage concluzia că „Dreptul internațional umanitar” este un ansamblu de reguli care din motive umanitare caută să limiteze efectele conflictelor armate. El protejează persoanele care nu participă sau nu mai participă la luptă răstrângând mijloacele și metodele de război. Pe de altă parte, Dreptul umanitar are ca obiect de reglementare situațiile de beligeranță ocupându-se mai ales de relațiile dintre statele aflate în război.

Secțiunea a 3-a. Dreptul umanitar, ramură a Dreptului Internațional Public

Dreptul umanitar are, în primul rând, caracteristicile primului, se naște prin acordul dintre state, deci este un drept convențional; toate statele fiind în același timp și creatoare și destinatare; ele trebuind să-l aplice și să-l respecte. Între aceste

două ramuri există însă o delimitare netă; Dreptul umanitar are propriile sale izvoare, mecanisme de aplicare specifice și o vastă jurisprudență.

Dreptul Internațional Public se aplică în timp de pace guvernând relațiile pașnice dintre state, iar Dreptul umanitar guvernează raporturile din perioada de conflict armat, adică din momentul instituirii stării de beligeranță până la încheierea ostilităților și restabilirea păcii. Mai există și alte deosebiri: Dreptul Internațional Public interzice în principiu războiul considerând agresiunea cea mai gravă crimă internațională în timp ce Dreptul umanitar îl presupune dacă n-ar exista război, n-ar exista nici acest drept.

Dreptul umanitar dobândește noi dimensiuni, ca de exemplu: dimensiunea ecologică care se alătură astfel dimensiunii umane ca dimensiune de sine stătătoare. Ca parte a Dreptului Internațional Public, Dreptul umanitar are legături strânse cu toate ramurile acestuia și, în special, cu dreptul păcii, dreptul tratatelor, dreptul dezarmării, dreptul organizațiilor internaționale, dreptul mării, dreptul mediului.

De asemenea, în cadrul Dreptului internațional, Dreptul umanitar are legături strânse cu drepturile omului. Este de subliniat că în ultimile decenii, noțiunea de Drept umanitar a căpătat o valență mai generală, el face referire și la protecția victimelor calamităților naționale ale gravelor dezastre ecologice, la tortură, dispariția de persoane, la exercițiile sumare la care se apelează pentru menținerea la putere a unor regimuri politice.

Aplicarea drepturilor omului presupune că cei interesați să poată sesiza instituții internaționale care pot controla eficacitatea protecției drepturilor omului. În schimb, Dreptul umanitar, așa cum s-a precizat anterior, are în vedere situațiile de beligeranță. El